

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus VI. De qualitate & materiâ Legum Sæcularium, desumptis ex
Officiis Principum erga subditos, Canones ex Corpore Juris, aliisque Sacris
Monumentis deprompti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

XXVI. Concilium TROSLIANUM Anni 909. Cap. 2. TOM. IX. CONC. pag. 524. fusè agit de distinctione utriusque Potestatis, eximia loca Patrum & Pontificum de illa referens.

XXVII. Imperiali Judicio non possunt Ecclesiastica Jura dissolvi. DIST. X. Cap. 1. lege §. 1.

XXVIII. Lege Imperatorum non in omnibus Ecclesiasticis Controversiis utendum est. *ibid.* Cap. 1. lege *init.*

XXIX. Occurrunt rarò Ecclesiasticæ causæ tales, quæ non possint statutis Canonicis expediri. *De Privilegiis. Cap. Super Specula. LIB. V. DECRETAL. TIT. XXXIII. Cap. 28.*

XXX. Res humanæ aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad Divinam Confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat autoritas: CAUS. XXIII. *Quæst. 5. Cap. 21. res.*

XXXI. Imperium suis administrationibus debet esse contentum, non usurpare, quæ Sacerdotibus Domini solum conveniunt: DIST. X. Cap. 5. *Imperium.*

XXXII. Si Imperatores in errore sunt, pro errore suo contra veritatem leges dant, per quas iusti probantur, & coronantur, non faciendo quod illi jubent, quia Deus prohibet. CAUS. XI. *Quæst. 3. Cap. 98. Imperatores init.*

Quando autem Imperatores veritatem tenent, pro ipsâ contra errorem jubent; quod quisquis contempserit, ipse sibi iudicium acquirit. *ibid.*

XXXIII. Licet cum aliquo dispensetur à Papa quoad actus spirituales; non tamen intelligitur cum eo dispensatum, quoad actus sæculares. *Qui filii sint legitimi. Cap. per venerabilem. Init. colligitur, LIB. IV. DECRETAL. TIT. XVII. Cap. 13.*

XXXIV. Sacrorum statuta Canonum, Principum Constitutionibus adjuvantur. *De novi operis nuntiatione. Cap. intelleximus. §. quia verò. init. LIB. V. DECRETAL. TIT. XXXII. Cap. 1.*

Leges non dedignantur sacros Canones imitari. *ibid.*

XXXV. Principes sæculi nonnunquam intrâ Ecclesiam potestatis adepta culmina tenent, ut per eandem potestatem Disciplinam Ecclesiasticam muniant. CAUS. XXIII. *Quæst. 5. Cap. 20. init. Regnum aliquod.*

XXXVI. Quantum ad ea quæ jus fori contingit consuetudinibus suis, & institutionibus Regum suorum omnino regi potest, usumque testamentorum rejicere. *De Consuetudine. Cap. ex litteris cris. init. in integ. LIB. I. DECRETAL. TIT. IV. Cap. 2.*

XXXVII. Ad Sacerdotes Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates. DIST. XXVI. Cap. 11. *si Imperator. JOHANNES VIII. An. circ. 873. Illa discere debent, non docere; in his executiones suas subdere Sacerdotibus, non præferre. ibid.*

XXXVIII. Sicut Romani Pontifices ab injuria Principum cessant, sic ipsi contra Jus Romanorum Pontificum se nequaquam injuriosos ostendant. *De Elect. Cap. venerabilem in int. med. LIB. I. DECRETAL. TIT. VI. Cap. 34.*

XXXIX. Sæculari Domino, sub cujus judicio de hæreditate causa vertitur, relinquitur, ut pro quæstione spirituali, non dimittat, quin causam super hæreditate audiat & decadat; *Qui filii sint legitimi. Cap. labor. §. ideoque, fin. LIB. IV. DECRETAL. TIT. XVII. Cap. 5.*

XL. Quisque Episcoporum, per Regiam auctoritatem Reipublicæ Ministros conveniat, ut si in quibuscumque civili indigerit adjutorio, Reipublicæ Ministris concurrentibus, suum, imò Divinum possit ritè peragere ministerium. *Conc. MELD. An. 845. Cap. 71. TOM. VII. Conc. p. 1841.*

Si in adjutorium vestrum terreni Imperii leges assumendas putatis, non reprehendimus: fecit hoc Paulus, cum adversus injuriosos Civem Romanum se esse testatus est. *Cap. 7. DIST. X.*

TITULUS VI.

De QUALITATE ET MATERIA LEGUM Sæcularium, desumptis ex Officiis Principum erga Subditos, CANONES, ex CORPORE JURIS, aliisque Sacris Monumentis deprompti.

I. REGES & Principes mundi sunt maximè constituti propter latrones, homicidas, raptores, ut & illos damnent, & alios suo timore compescant. CAUS. XXIII. *Quæst. 5. Cap. 39. sunt quadam fin.*

II. Regi ad bonorum laudem, vindictam verò malorum, gladius est commissus. *De Homicidio. Cap. postulasti. LIB. V. DECRETAL. TIT. XII. Cap. 21.*

III. Omnis potestas tribuitur à Domino ad justitiam rectumque iudicium exercendum. *In 6. de Homicidio. Cap. porro humani §. cum igitur, post init. LIB. V. TIT. IV. Cap. 1.*

IV. Ipsa jura humana per Imperatores & Reges sæculi Deus distribuit generi humano. DIST. VIII. Cap. 1. *quo jure.*

V. Regi licet in civitate, cui regnat, jubere aliquid, quod nequè antè illum quisquam, nec ipse unquam jussit, & contra societatem civitatis ejus non obtemperatur. DIST. VIII. Cap. 2. *quæ contra. Imò contra societatem non obtemperatur. ibid.*

In potestatibus societatis humanæ major potestas minori ad obediendum præponitur. *ibid. fin.*

VI. Regum officium est proprium, facere Judicium & Justitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos, & peregrino, pupilloque, & viduæ, qui facilius opprimuntur à Potentibus, præbere auxilium: CAUS. XXIII. *Quæst. 5. Cap. 23. Regum.*

VII. Administratores sæcularium dignitatum ad Ecclesiarum tuitionem, pupillorum & viduarum protectionem, rapaciumque refranationem constituti esse procul dubio debent. *ibid. Cap. 26. administratores init.*

VIII. Ea quæ divina sunt Imperatoris potestati non sunt subjecta: CAUS. XXIII. *Quæst. 8. Cap. 21. convenior. init.*

IX. Non licet Imperatori vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra divina mandata præsumere, nec quidquam, quod Evangelicis, aut Apostolicis regulis obviet agere: DIST. X. Cap. 2. *non licet.*

X. Rex à regendo dicitur, ut se sub Deo, & bonos cum Deo, puritate cordis, veritate oris, firmitate stabilitatis regat, & pravos à pravitate corrigat, & in rectitudinem dirigat: *Synodus CARISIACA Anni 858. Cap. 5. TOM. VIII. CONC. p. 657. & Cap. 11. p. 662. Cap. 14. pag. 665.*

XI. Omnis Rex Dei habet imaginem: CAUS. XXXIII. *Quæst. 5. Cap. 13. hæc imago post init.*

XII. Rex in coronatione sua jurat & tenetur jura regni sui & honorem coronæ suæ illibita servare. *De Jurejurando. Cap. intellecto. §. quia. LIB. II. DECRETAL. TIT. XXIV. Cap. 33.*

Regi non licet alienationes facere in præjudicium Regni sui. *ibid.*

XIII. Ideò gerere Rempublicam, ut rem familiarem potius augeas, videtur esse damnabile. CAUS. XXII. *Quæst. 3. Cap. 5. Militare.*

XIV. JESUS-CHRISTUS Nazarenus unctus est oleo præ confortibus suis. Principis unctio à capite ad brachium est translata, ut Princeps ex tunc non ungetur in capite, sed brachio, sive humero, vel in armo, in quibus Principatus congruè designatur; juxta illud quod legitur; factus est principatus super humerum ejus. *De sacra unctio. Cap. unico, Parte tertia circa med. LIB. I. DECRETAL. TIT. XV.*

XV. Imperator habet privilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis divinitus consecutus est, ut ejus beneficiis non ingratus, contra dispo-

dispositionem cœlestis ordinis nil usurpet filius, non præful Ecclesiæ *Cap. 11. Dist. xcvi.*

XVI. Summum in Regibus bonum Iustitiam colere, ac sua cuique jura servare, & in subiectos non finire quod potestatis est fieri; sed quod æquum est, custodiri. Gregorii V. Epist. IV. ad *Constantiam* Reginam Galliarum, *Tom. IX. Conc. p. 756.*

XVII. *Concilium CALETUENSE An. 787. Cap. 11. 12. Tom. VI. Conc. p. 1866.* de Regibus hæc inter alia habet: „Reges habeant Consiliarios prudentes, do-
minum timentes, moribus honestos, ut Populus
bonis exemplis Regum & Principum eruditus & con-
formatus, proficiat in laudem & gloriam omnipo-
tentis Dei.”

XVIII. *Conc. PARIS. VI. An. 829. Cap. 1. 2. 3. 4. lib. 2. Tom. VII. Conc. p. 1636.* fusè agit de Officiis Principum. *Cap. 1.* hæc dicit: „Rex à rectè agendo
vocatur. Si enim piè, & iustè, & misericorditer re-
git, mente Rex appellatur: Si his caruerit, non
Rex, sed Tyrannus est. Antiqui omnes Reges Ty-
rannos vocabant; sed postea piè iustè & miseri-
corditer regentes Regis nomen adepti sunt.”

Caput 2. sic incipit: „Regale ministerium specia-
liter est, Populum Dei gubernare & regere, cum æqui-
tate & iustitia, & ut pacem & concordiam habeat
studere.”

Argumentum *Cap. 3.* est; de *periculo Regis*, „quod
benè agentes remunerare, malè agentes sua auto-
ritate reprimere, causamque pauperum ad se facere
ingredi debeant, *capitis 4.* verò, quod æquitas ju-
dicii est stabilimentum Regni, & iniustitia, ejus
eversio.”

XIX. *Concilium AQUISGRAN. II. An. 836. Cap. 3. Can. 1. 2. 3. &c. Tom. VII. Conc. p. 1715.* Eadem habet, sed aliis verbis. Hujus *Cap. epigraphæ* est, de *Persona Regis. Filiorumque ejus & Ministrorum.*

XX. Ab illo, qui solus meritò & Rex & Sacerdos fieri potuit, Ecclesiæ ita disposita est, ut Pontificali autoritate & Regali potestate gubernetur. *Conc. ad THEODONIS VILLAM. An. 844. Cap. 2. Tom. VII. Conc. p. 1802. Ibid. C. 4.* tractat de Officio Regum, circa res Ecclesiasticas, & Officio Episcoporum erga Reges circa easdem.

XXI. Indignum valdè est, qui in Regia dignitate ceteros Ecclesiæ filios autore Deo præcellunt, negligentius, quæ Dei sunt, exequi videantur. *Conc. MELD. An. 845. Cap. 15. Tom. VII. Conc. p. 1844.*

XXII. *Concilium MUGUNTIAE. Anni 888. Cap. 2. 3. Tom. IX. Conc. p. 403.* agit de Officio Regum in genere, & in specie: præcipuè erga personas miserabiles, quales orphani, pupilli, viduæ, oppressi, pauperes.

XXIII. INNOCENTIUS II. *Epist. 2. Tom. X. Conc. p. 946.* hæc habet: „Nihil Rege sublimius, nihil est
quod clariore lumine præfulgeat, quàm fides in
principe, nihil est quòd ita nequeat occasui sub-
jacere, quàm vera Religio.”

XXIV. Iustum est Principem Legibus obtemperare suis. *DIST. IX. Cap. 2. Iustum est Init.*

Iusta est vocis eorum autoritas, si, quod Populis prohibent, sibi licere non patiantur. *ibid. Cap. 2. fin.*

XXV. Jus humanum in potestate est Regum terræ. *CAUS. XXIII. Quest. 7. Cap. 1. quicumque, init.*

XXVI. Jure humano dicitur, hæc villa mea hæc domus mea, hic servus meus est. *DIST. VIII. Cap. 1. quo jure.*

XXVII. Illa Imperatori tollere non licet, quæ Juris Naturalis existunt. CLEMENTINARUM de *sententia, & re jud. Cap. Pastoralis. §. caverum fin. LIB. II. Tit. XI. Cap. 2.*

XXVIII. Humanitatis est etiam Sæcularis Principis prospicere egenis, & dare operam, ut pauperibus alimenta non desint, *EXTRAVAG. COMM. de Privilegiis. Cap. inter cunctas §. ult. circa tertium. fin. LIB. V. Tit. de Privilegiis. Cap. 1.*

XXIX. Rex debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terrâ perdere, parricidas & peccantes vivere non finire. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 40. Rex.*

Tom. I,

XXX. Nec Tyrannica factionis perversitas laudabilis erit, si Regia clementia Tyrannus subditos tractet. *CAUS. XIV. Quest. 5. Cap. 9. neque si quis. §. 3.*

Nec vituperabilis ordo Regiæ potestatis, si Rex crudelitate tyrannicâ sæviat. Aliud est namque, injustâ potestate iustè velle uti; & aliud est, iustâ potestate injustè velle uti. *ibid. §. 4.*

XXXI. Quomodo Reges Domino serviunt in timore, nisi ea, quæ contra iustâ Domini fiunt, religiosâ severitate prohibendo atque plectendo. *CAUS. XXIII. Quest. 4. Cap. 42. Si Ecclesia. fin.*

Aliter servit, quia homo est, aliter, quia etiam & Rex est. Quia homo est, ei servit, vivendo fideliter; quia verò etiam Rex est, servit, leges iustâ præcipientes & contraria prohibentes convenienti vigore faciendi. *ibid.*

XXXII. Meminerint à Deo potestates fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum gladium fuisse permillum &c. *CAUS. XXIII. Quest. 4. Cap. 45.*

Non frustra sunt instituta potestas Regis & cognitoris jus, unguæ carnis &c. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 18.*

XXXIII. Intemerata plus erunt quæ patriæ sunt salubri pollicitationi (à Principibus) jurata, quàm illa, quæ ob unius tantum domus sunt utilitatem pollicita. *Conc. TOLET. XV. An. 688. Tom. VI. Conc. p. 1305. init.*

Tributum Cæsaris est, non negatur. *CAUS. XXIII. Cap. 21. §. 6.*

TITULUS VII.

PECULIARIA DE OFFICIIS PRINCIPUM ERGA ECCLESIAM.

I. Quoties Principes ab Episcopis, & Ecclesiasticis viris conventi fuerint, eorum quarimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 26. Administratores.*

II. Reges ac Principes omnes, quæ Ecclesiastici Juris sunt, tanquam Dei præcipua venerentur, nec ab ullis Magistratibus cædi patiantur. *Conc. TRID. Sess. xxv. de Reform. Cap. 20.*

Severè in eos, qui Ecclesiæ libertatem, immunitatem, atque jurisdictionem impediunt, animadvertant. *ibid.*

III. Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiæ potestatis adeptæ culmina tenent, ut, per eandem potestatem, Disciplinam Ecclesiasticam muniant. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 20. Principes.*

Intra Ecclesiæ potestates necessariae non essent, nisi ut, quod non prævalet Sacerdos efficere per Doctrinæ sermonem, potestas hoc impleat, per disciplinæ terrorem. *ibid.*

Sapè, per Regnum terrenum, cœleste Regnum proficit, ut, qui intra Ecclesiæ positi contra fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, vigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas Principalis imponat. *ibid.*

IV. Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea, quæ divina sunt, Imperiale aliquod jus habere: noli te extollere, sed, si vis diutius imperare, esto Deo subditus, scriptum est, *que Dei Deo, que Cæsaris Cæsari.* Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi manium jus commissum, non Sacrorum. *CAUS. XXIII. Quest. 8. Cap. 21. convenior. §. 4.*

V. Quanto Reges Divinâ gratiâ summâque providentiâ majoris gratiâ privilegio decoravit, tanto viros religiosos majori debent caritate diligere, & in iustitiis suis manutenere propensius & favore. *De Judiciis Cap. quanto in int. init. LIB. II. DECRETAL. Tit. 1. Cap. 3.*

B

VI. Fide-